

***Crisilla semistriata* (Montagu, 1808), een nieuwe soort voor de zuidelijke Noordzee, en waarnemingen van *Epitonium clathratulum* (Kanmacher, 1798) van het Westhinder gebied**

Francis Kerckhof

Inleiding

Occasioneel onderzoek van de harde substraten voor onze kust brengt altijd wel interessante zaken aan het licht. Dat bleek al uit de recente waarneming van het witte wenteltrapje *Epitonium clathratulum* (Kanmacher, 1798). Het volgende is een beetje een vervolg op deze waarnemingen. Het toont eens te meer aan dat, alhoewel er voor onze kust betrekkelijk weinig harde substraten voorkomen, deze zeker de moeite van het onderzoeken waard zijn, of ze nu artificieel zijn of niet.

***Epitonium clathratulum* (Kanmacher, 1798)**

Op 5 maart kreeg ik via de Administratie Waterwegen Zeewezen, Dienst der Kust twee stenen voor onderzoek. Ze waren afkomstig van de erosiebescherming aangelegd rond de Westhinder meetpaal. Die staat in zee zo'n 30 km uit de kust (51° 23' 18,571" N; 02° 26' 16,133" E). Ze waren de dag ervoor opgedoken. De erosiebescherming rond de paal bestaat voornamelijk uit grote stortstenen, veel groter dan de opgedoken exemplaren. Daarrond bestaat het substraat uit vrij grof zand. Tussen de stenen komt, volgens de

duikers, vrijwel geen zand voor. Er staat een vrij sterke stroming.

Beide stenen waren zo groot als een kassesteen (afmetingen ongeveer 15x20x10cm en 20x20x10cm). Ze waren begroeid met gorgelpijp, *Tubularia indivisa*, twee soorten zeeanemonen: de zeeanjelier *Metridium senile* (de witte, roze maar ook de bruingroene kleurvorm) en de zeedahlia *Urticina felina*. Daartussen een vrij vast sliblaagje gevormd door kokertjes van amfipoden, vooral van *Jassa herdmanni* en *Corophium sextonae* een soort slijkgarnaal. Toch waren de stenen niet echt met een modderlaag bedekt.

Bij het bekijken van de verse stenen waren meteen al enkele witte wenteltrapjes te zien in het slib naast de zuil van één van de zeeanjelieren. Na grondig uitzoeken van het materiaal afkomstig van de stenen vond ik niet minder dan 25 exemplaren. Het grootste mat 6,3 mm, de meeste waren rond 4 à 5 mm. Heel juveniele dieren van minder dan 1 mm zoals ik te Oostende aangetroffen had, vond ik niet (Kerckhof, 2002). De wenteltrapjes leven blijkbaar min of meer ingebed in het tamelijk vast sliblaagje gevormd door de kokerbewonende amfipoden.

Ik probeerde om enkele exemplaren samen met een paar zeeanellijeren in leven te houden maar dat lukte niet. De dieren bleven wel in de buurt van de zeeanemonen maar stierven na enkele dagen. Dan was ook de rode verkleuring van de speciale klier met kleurstof waar te nemen.

Deze waarnemingen bevestigen een aantal eerdere observaties over het voorkomen en de levenswijze van het witte wenteltrapje. Ze tonen eens te meer aan dat deze soort op geschikte locaties helemaal niet zeldzaam is. De recente vindplaatsen kwamen weliswaar alle vanop artificiële harde substraten maar het is vrijwel zeker dat het witte wenteltrapje ook op de natuurlijke harde substraten, bijvoorbeeld de keienvelden van de Westhinderbanken voorkomt. Dat blijkt ook uit de vroegere waarnemingen in Backeljau (1986). Vermoedelijk waren ook de stenen in de vissershaven van Blankenberge waarop Pelseener (1883) destijds een exemplaar aantrof, afkomstig van het Westhindergebied.

De dieren leven duidelijk in de buurt van zeeanemonen, zeker van de zeeanelier. Ze zijn niet altijd makkelijk op te merken omdat ze meestal min of meer ingebed leven in het slib. Dit werd ook geconstateerd door Jonckheere (2001). Nogal wat waarnemingen zouden kunnen wijzen op een voorkomen verder uit de kust, maar zoals uit de recente waarnemingen blijkt (Jonckheere, 2001; Kerckhof, 2002), kunnen witte wenteltrapjes ook dicht onder de kust, op de strandhoofden, gevonden worden. Omdat ze blijkbaar ingebed leven in het sediment, vallen ze

niet meteen op. Goed kijken bij heel laag tij in de zone waar zeeanellijeren voorkomen is de boodschap en dat kan misschien meer waarnemingen opleveren.

Crisilla semistriata (Montagu, 1808)

Het materiaal van de stenen leverde nog iets anders op, namelijk vijf levende exemplaren van een klein slakje *Crisilla semistriata* (Montagu, 1808). De vier grootste maten 2 mm, het vijfde was een juveniel exemplaar van zowat 1 mm. *C. semistriata* is goed herkenbaar: de schelp is licht gelig bruin met een dubbele rij roodbruine vlekjes op de laatste winding. Ook op die laatste winding vertoont het 24 spirallige ribjes. Het kan tot 3 mm worden.

C. semistriata is een typische bewoner van rotskusten en regelmatig te vinden onder stenen en tussen poliepenkolonies in een wat slibbige omgeving, bv. langs de Franse kanaalkust en in Bretagne. Daar heb ik de soort al dikwijls gevonden

De soort leeft in de Middellandse Zee en langs de kusten van noordwest Europa tot Noorwegen. In het noorden is ze veel zeldzamer en ze ontbreekt in de zuidelijke Noordzee. Het dichtst bij ons komt *C. semistriata* voor langs de kust van de Boulonnais en de oostelijke kanaalkusten (Fretter & Graham 1978, Seaward 1982, 1990, 1996). Backeljau (1986) vermeldt de soort in zijn lijst van recente Belgische mariene mollusken als *Alvania semistriata*, met een vraagteken, omdat hij het voorkomen in ons land niet voldoende bewezen achtte.

C. semistriata is een typische bewoner van rotskusten. Dat ze in de zuidelijke Noordzee nog niet eerder aangetroffen werd, heeft alles te maken met het weinig talrijk voorhanden zijn van geschikte substraten die dan nog onderzocht moeten worden ook.

Met dank aan Guido Dumon en John Nuyts van de Administratie Waterwegen Zeewezen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap die me het materiaal bezorgden.

Summary

Five live specimens of the little rissoid snail *Crisilla semistriata* (Montagu, 1808) were present on two stones originating from the erosion protection surrounding the Westhinder measuring pile. The pile is situated some 30 km off the Belgian coast (51° 23' 18,571" N; 02° 26' 16,133" E).

This is the first record of this species from the southern North Sea. Apart from this, the stones yielded some 25 wentletraps *Epitonium clathratulum* (Kanmacher, 1798) presumably living in a somewhat firm mud layer in the neighbourhood of sea anemones, mainly *Metridium senile*.

Literatuur

- Backeljau, T., 1986. Lijst van de recente mariene mollusken van België.- Studiedocumenten van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. 29: 1-106.
- Fretter, V. & Graham, A., 1978. The prosobranch molluscs of Britain and Denmark. Journal of Molluscan Studies, Supplement 6.
- Jonckheere, I., 2001. Witte wenteltrap *Epitonium clathratulum* levend op een golfbreker te Koksijde. De Strandvlo, 21(2): 53-57.
- Kerckhof, F., 2002. Waarnemingen van het witte wenteltrapje *Epitonium clathratulum* (Kanmacher, 1798) op een golfbreker te Oostende en op een wrak voor de Belgische kust. De Strandvlo, 22(1): 12-15.
- Pelseneer, P., 1883. Etudes sur la faune littorale de la Belgique. Mollusques et autres animaux inférieurs recueillis sur la côte Belge en 1883. Annales de la Société royale malacologique de Belgique: bulletin des séances, 18: CXVI-CXXI.
- Seaward, D. R., 1982. *Sea Area Atlas of the Marine Molluscs of Britain and Ireland*. Nature Conservancy Council for the Conchological Society of Great Britain and Ireland, Shrewsbury. 53 pp., 746 charts.
- Seaward, D. R., 1990. *Distribution of the Marine Molluscs of North-West Europe*. Nature Conservancy Council for the Conchological Society of Great Britain and Ireland, Peterborough. 114 pp.

Seaward, D. R., 1996. Additions and amendments to *Distribution of the Marine Molluscs of North-West Europe* (1990). Joint Nature conservation Committee Report, No. 165. 22pp.

Figuur naar : A. Graham, Molluscs: Prosobranch and Pyramidellid Gastropods

**Muscarstraat 14
8400 Oostende**